מי יימר דמגנבא ואם תימצי לומר דמגנבא מי יימר דמשתכח גנב ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם דלמא מודי ומפטר °אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו מתקיף לה ר' זירא אי הכי אפי' גיזותיה וולדותיה נמי אלמה תניא [א]חוץ מגיזותיה וולדותיה אלא אמר ר' זירא נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה ומאי פסקא סתמא דמלתא שבחא דאתא מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דמגופה לא עביד איניש דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני סמוך לגניבתה קנויה לך מאי בינייהו איכא בינייהו קושיא דרבי זירא אי נמי [ב]דקיימא באגם: שילם ולא רצה לישבע [וכו']: [א]א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם שילם ממש אלא [ג]כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם תנן שילם ולא רצה לישבע שילם אין לא שילם לא אימא סיפא נשבע ולא רצה לשלם טעמא דלא רצה הא רצה אע"פ שלא שילם °אלא [ד]מהא ליכא למשמע מינה תניא כותיה דר' יוחנן [ה]השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר אמר רב פפא [ו]שומר חנם כיון שאמר פשעתי מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בגניבה [ז]שומר שכר כיון שאמר נגנבה מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה שואל שאומר הריני משלם לא מקני ליה כפילא במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה מתה מחמת מלאכה לא שכיח איכא דאמרי אמר רב פפא שואל נמי כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי [ח]שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הנאה שלו בדיבורא לא מקני ליה כפילא תניא כוותיה דרב זביד [ט]השואל פרה מחבירו ונגנבה וקידם השואל ושילם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא ללישנא בתרא לימא תיהוי תיובתיה אמר לך רב פפא מי אלימא ממתניתין דקתני שילם ואוקימנא באמר הכא נמי באמר מי דמי התם לא קתני קידם הכא קתני קידם מאי קידם קידם ואמר הא מדקתני גבי שוכר ואמר וגבי שואל קידם ש"מ דוקא קתני מידי [ד]גבי הדדי תניא שיילינהו לתנאי דבי רבי חייא ודבי ר' אושעיא ואמרי גבי הדדי תניין [ה]פשיטא אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם הא קאמר הריני משלם אלא אמר הריני משלם

וחזר

מי יימר דמגנבא. שעתיד להיגנב דליקני ליה כפל בשעת מסירה דעל כרחך משעת מסירה בעי לאקנויה שמשכה ממנו על מנת כן: **נעשה כאומר לו.** בשעה שמסרה לו דקים להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרן על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבא של שומר והרי היא כמסרה לו על מנת כן שאם תיגנב וישלם לו קרן שתהא פרה קנויה לו משעה שמסרה נמצא למפרע כשגנב הגנב של שומר היתה דפרה כבר היא בעולם: **אי הכי.** דנמצא שהיתה שלו משעה ראשונה יזכה אף בגיזות וולדות שהיו לה משבאה לביתו דכיון דנגנב ורצה ושילם נמצאת שלו למפרע: **פסקא.** פסקת הדבר בכל אדם שדעתו להקנות כפל אם יבא לכך ואין דעתו להקנות הולדות: **נעשה כאומר לו.** בשעה שמסרה לו: **לכשתגנב ותרצה ותשלמני.** אם תשלם לי הקרן: **סמוך לגניבתה קנויה לך.** שעה אחת לפני גניבתה תהא הפרה קנויה לך והיא כבר היתה בעולם: **קושיא דר' זירא.** ללישנא בתרא ליכא לאקשויי גיזות וולדות דהא סמוך לגניבתה הוא דאקנייה: **א"נ דהוה קיימא באגם.** כשנגנבה גנב. ללישנא בתרא לא קני כפילא דהא סמוך לגניבתה לא היתה בחצירו שתהא חצירו קונה לו ומשיכה הויא שעתא לא הואי ובמאי נקני. ולא"ת תקני לו משיכה ראשונה שמשכה לו על מנת לקנותה שעה הסמוכה לגניבתה הא אמרינן בכתובות בהאשה שנפלו לה נכסים (דף פב.) האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך אלא לאחר שלשים לא קנה: **השוכר פרה ונגנבה כו'.** אע"פ שהשוכר חייב בגניבה ואבידה מ"מ אם רוצה לשקר ולישבע שנאנסה היה נפטר בשבועה הלכך כי אמר נגנבה וחייב עצמו בקרן נקנה לו הכפל: **מקנה ליה כפילא.** נקנה לו הכפל: כל חיובי ופטורי דד' שומרין ילפינן מקראי לקמן בפרק השואל (דף צד:) שומר חנם ישבע על הכל אם לא פשע והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר פטורין מן האונסין וחייבין בגניבה ואבידה שואל פטור במתה מחמת מלאכה הראויה לה דאמר ליה להכי אושלת לי ולא לאוקמה בכילתא: **וכל הנאה שלו.** שהיה עושה בה מלאכתו בלא שום שכר: **בדיבורא.** דהריני משלם: **לא מקני ליה.** הבעלים כפל שאין זו שום טובה מוטל היה עליו להניח דעתו שהשאילה לו חנם: **ללישנא קמא דר"פ ודאי לא הוי תיובתא.** דנימא כיון דטעמא דרב פפא משום דלא הוה (א) למפטר נפשיה דהא מתה מחמת מלאכה לא שכיחא אפי' קדם ושילם נמי אית ליה לרב פפא דלא קני ליה כפילא ומיקשי ליה הא ודאי ליכא לאותובי דמצי אמר לך אנא אע"פ שאמר הריני משלם אמרי ולא אמרי אע"פ ששילם: **נימא סיוע תיובתא.** מי נימא דשילם דוקא קאמר תנא דברייתא: **והא מדקתני.** תנא דברייתא גבי שוכר ואמר כדאמרינן לעיל תניא כוותיה דר' יוחנן וגבי שואל (ב) ושילם בהך דתניא כוותיה דרב זביד: **שיילינהו.** בני הישיבה: **לתנאי.** שהיו שונין תוספתא דרבי חייא ותוספתא דרבי אושעיא שהם עיקר כדאמרינן בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי רבי אושעיא ורבי חייא לא תותבוה בי מדרשא:

ואמרו

דלמא מודה ומפטר. פי' דלמא ימהר להודות קודם שיבאו עדים והיינו כרב דאמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואע"ג דממתני' דמרובה (ב"ק דף עד:) דייקי' דלא כרב על פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד לפי מסקנא דהתם דאמר מסתברא מלתיה דרב כשחייב עצמו בקרן אבל היכא דפטר עצמו מכלום לא אמר לא מפקא מדרב וכן הלכה ולא כשמואל דמחייב דר' יוחנן סבר נמי התם דפטור ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כדאמר פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מז:):

אי נמי דקיימא באגם. תימה דנימא נעשה כאמר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו סמוך לגניבה דהשתא קני אפילו עומדת באגם כדאמר ר' יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות ד' פב. ושם) משוך פרה זו ותקנה לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת באגם וגיזותיה וולדותיה לא קנה אע"פ שאומר מעכשיו שאין הקנין נגמר עד סמוך לגניבתה כדאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קידושין דף ס.) בא אחד וקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר עשרה ימים בא אחר וקדשה מעכשיו אפי' הן מאה כולם תופסים בה דכל חד וחד רווחא לחבריה שבק ושמא י"ל דקדושין אלימי וכיון דאשכחו רווחא תו לא פקעי אבל הכא גיזות וולדות לכל הפחות הנהו דאיתנהו בשעת מסירה אהני מעכשיו לקנותה סמוך לגניבתה למפרע:

אלא מהא ליכא למשמע מינה. תימה כיון דקשיא ליה רישא לסיפא נימא נעשה כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף ה:) ותקשה לר' יוחנן °וי"ל דשילם נקט לאביי דפרק הגוזל קמא (ב"ק ד' קח.) לאורויי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו ולרבא לאורויי שילם אע"פ שנשבע תחלה שהכפל שלו ולא רצה לישבע היינו לא רצה לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע תחלה אין הכפל שלו:

שואל עד שישלם. הואיל וכל הנאה שלו ולהאי טעמא אפי' אם התנה להיות כש"ח לא קנה עד שישלם ולטעמא דלעיל דמשום לא שכיחא אם התנה להיות כש"ח קנה כפל במגו דפטר נפשיה בגניבה ואבידה דשכיחא:

ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא. דאמר הריני משלם לא קנה כפל אבל שילם קנה כפל ור"ח גרס ודאי הויא תיובתא דכיון דרב פפא מפרש טעמא משום דלא שכיח האי טעמא שייך אפילו בשילם והא דנקט ואמר הריני משלם משום דנקט גבי ש"ח וש"ש נקט נמי גבי שואל:

וחזר

מסורת הש"ס

א) [לקמן לו.], ב) [ברכות כה. וש"נ עי' נדרי' עב.], ג) ב"ק קמא מ:, ד) [לקמן לב. שבת יח. עירובין כ: גיטין סד.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ללישנא וכו' דלא הוה ליה למפטר: (ב) ד"ה והא מדקתני וכו' וגבי שואל וקידם ושילם:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא נעשה. עיין במרדכי פ"ק דב"מ אות רלו: שם אלא מהא ליכא למשמע מינה. נדה לג ע"ב: תוס' ד"ה אלא וכו'. ר"ל דשילם נקט לאביי. עיין נדרים דף ס ע"ב ול"ע:

רבינו חננאל

ופריק רבא נעשה כאומר לו בשעה שהפקיד אצלו לכשתיגנב ותרצה ותשלם לי הרי פרתי זו קנויה לך מעכשיו. אי הכי כי מאותה שעה שהפקידה אצלו הקנה אותה לו. יהיה אפילו גיזותיה וולדותיה לו. (א) ופריק איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלם לי תהיה פרתי זו קנויה לך סמוך לגניבה שעה אחת. פי' ללישנא קמא דרבא קנה דהא אית ליה בידיה. ללישנא בתרא דרבא לא קנה דהא באגמא הות קיימא וליתה ברשותיה דליקני לה ליה. פירוש אחר מאי בינייהו איכא בינייהו קשיא דר' זירא. פירוש ללישנא בתרא דרבא דאמ' סמוך לגניבתה קנויה לך לית אורחא לאקשויי אי הכי גיזותיה וולדותיה דליכא סמוך לגניבתה לא גיזות ולא ולדות. אי נמי דקיימא באגם. פי' ללישנא קמא דרבא לא קני כפל (ב) דהא ליתה ברשותיה דליקני לה במשיכה ויזכה בכפילא. לפיכך (ג) אמר פרתי קנויה לך מעכשיו בעידנא דעיילא ברשותיה חוץ מגיזותיה וולדותיה. וללישנא בתרא דרבא אע"ג דהות באגמא קני לה דהא ברשותיה קיימא מעידנא דאפקיד מרה לגביה דהא מיחייב בשמירתה ומיגו דאיחייב בשמירתה כל היכא דאיתה ברשותיה קיימא הלכך זכי ליה בכפילא דאמרינן סמוך לגניבתה אקניה ליה מרה ונפקא מרשותיה ואשכחתא דמטי שהפקדון אצלו נגנבה. א"ר יוחנן לא שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם עדיין קנה. תניא נמי הכי השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר השוכר הריני משלם ואיני נשבע שנאנסה ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר. אוקמוה וב"ב נו ע"ב (לר"מ) [כר"מ] שאמר שוכר כשומר חנם משלם. אמר רב פפא שומר חנם שאמר פשעתי בה מיקני ליה כפל דאי בעי הוה פטר נפשיה בגניבה ואבידה וכיון שאמר פשעתי ואני חייב לשלם כאילו שילם וקנה הכפל וכן שומר שכר שהודה לו כי נגנבה. אבל שואל אע"פ שאמר הריני משלם לא קנה הכפל דלית ליה למיפטר נפשיה אלא במתה מחמת מלאכה והא נגנבה וליתה גביה דנימא

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ח מהל' שאלה הל' א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצה:
ה ב טוש"ע שם:
ו ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע שם:
ז ה ו ז ח מיי' שם הל' כ טוש"ע שם:
ח ט מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם:

מוסף רש"י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דודאי מתני' לאו כולה דוקא, אלא חדא מינייהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא אידך אטו ההוא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה (שבת קכא.). **ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע.** דאי בעינא משתבע דנגנבה מפטרינא, **משלם תשלומי כפל לשוכר.** דכיון דשילם נמצא הגניבה שלו (ב"ק נו:). **מידי גבי הדדי תניא.** חדא תניא ר' חייא וחדא תניא ר' אושעיא (שבת יח.).

רבינו חננאל (המשך)

מחמת מלאכה מתה. איכא דאמרי שואל נמי כיון דאמר הריני משלם קני כפל וכו' אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הנאה שלו היא בדיבורא לא קני ליה כפל. והלכתא כרב פפא בשומר חנם ובשומר שכר מיגו דאי בעו הוו יכלי למיפטר נפשייהו וקא מודו בההוא הנאה מקנה להו כפילא. חדא דשמעתיה דר' יוחנן סתמא היא. ורב זביד נמי לא פליג עליה אלא בשואל בלחוד ובשואל הלכתא כרב זביד דתניא בהדיא כוותיה ודייקינן ללישנא קמא דרב פפא דאמר שואל כיון שאין לו דרך להפטר מן התשלומין אע"פ שאמר הריני משלם לא קנה כפל הוא הדין ואפי' שילם דהא חיוביה קא פרע ולא מהני מידי למשאיל דליקני ליה כפילא אי הכי קשיא ליה הא דתניא השואל פרה מחבירו ונגנבה וקדם השואל ושילם ואחר כך נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל ואתינן לדחויה (ד) ולא נדחית אלא מדקתני גבי שוכר ואמר הריני משלם וגבי שואל תני וקדם ושילם ושתי הברייתות הללו ביחד הם שנויות במקום אחד זו אחר זו במתניתא דבי רבי חייא דוקא קתני וקדם ושילם ש"מ דאפילו שואל אם שילם קנה כפל קשיא לרב פפא לפום דוקיא דדייקינן משמעתיה דהוא הדין אפילו שילם לא קנה. ויש מי שגורס הכי ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא הא דתניא כוותיה דרב זביד תיובתא ומאן דגריס הכי פשוטה היא אינה צריכה לפנים ולא לפני לפנים. תוב [מקשינן] ללישנא בתרא דרב פפא דאמר כיון דאמר השואל הריני משלם קנה כפל קשיא ליה הא מתניתא דקתני גבי שואל וקדם ושילם ואוקימנא דוקא שילם אבל אמר ואכתי לא שילם לא קנה ונדחו דברי רב פפא בשואל לתרתי לישני ובשילם השואל דברי הכל כפילא דידיה היא ודלא כר' יוסי דאמר כיצד הלה עושה סחורה וכו'.

א) נראה דנתחלפו השורות בכאן וכן צ"ל ופריק נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה איכא דאמרי אמר רבא וכו' עד תיגנב שעה אחת. מאי בינייהו איכא בינייהו קושיא דרבי זירא וכו' עד תיבות דקיימא באגם. פי' ללישנא קמא דרבא קנה וכו' עד תיבות דליקני לה ליה. פירוש אחר ללישנא קמא דרבא לא קני כפל וכו': ב) ר"ל אם לא היה אומר מעכשיו: ג) נראה דצ"ל לפיכך צריך שיאמר הרי פרתי קנויה לך מעכשיו דלא קנה לה בעידנא דעיילא ברשותיה: ד) דברי רבינו צריך ביאור בזה דלכאו' לרב פפא אין זה דיחוי כלל דשלם לאו דוקא דאדרבה דכ"ש הוי תיובתא ואולי דברי אחרת היה לו ול"ע: